

МАЙ ДАНЦЫГ

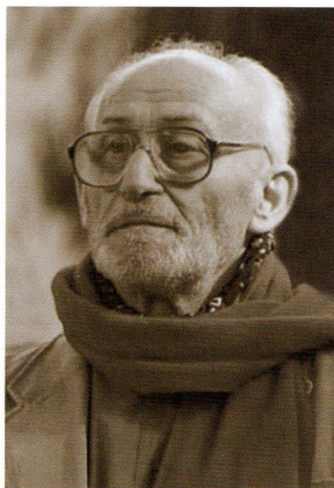
Май Данциг May Danzig

Славутыя мастакі з Беларусі
Знаменитые художники из Беларуси
Famous artists from Belarus

МАЙ ДАНЦЫГ

Май Данциг May Danzig

Мінск
«Беларусь»
2023

УДК 75.071.1Данцыг
ББК 85.143(4Бел)
М14

Серыя заснавана ў 2012 годзе

Аўтар ідэі і каардынатар праекта *У. І. Пракапцоў* —
кандыдат мастацтвазнаўства,
заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь

Аўтар тэксту і складальнік *Б. А. Крэпак*

На вокладцы: М. Данцыг. Мой горад старажытны, малады. 1972

ISBN 978-985-01-1674-1

© Крэпак Б. А., тэкст, складанне, 2023
© Афармленне. УП «Выдавецтва «Беларусь», 2023

ародны мастак Беларусі, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Май Данцыг... Кавалер беларускіх ордэна Пашаны і ордэна Францыска Скарыны. Бліскучы жывапісец, прафесар, выдатны педагог, з-пад крыла якога выйшла некалькі пакаленняў мастакоў; камунікабельны чалавек, сумленны і прынцыповы, для якога высокая творчасць з юнацтва стала галоўным сэнсам жыцця. І нічога тут дзіўнага няма: з 87 пражытых гадоў больш за 60 ён працаваў у мастацтве.

Май Данцыг быў асобай унікальнай, ні на каго не падобнай. Яго вялікая апошняя прыжыццёвая выстава, прысвечаная 85-годдзю з дня нараджэння, што прайшла ў 2015 годзе ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь, стала сапраўдным святам для мінчан і гасцей сталіцы. На ёй было прадстаўлена больш за 250 твораў, пачынаючы ад студэнцкіх работ 1950-х гадоў і заканчваючы грандыёзнымі па памерах палотнамі апошняга часу.

Можна толькі здзіўляцца, як Маю Данцыгу ў такім сталым узросце ўдавалася ствараць буйныя манументальныя творы, падобныя да якіх у сучасным выяўленчым мастацтве ўжо даўно ніхто не маляваў. Сярод усіх беларускіх жывапісцаў Май Вольфавіч і сёння, праз шэсць гадоў пасля яго скону, застаецца ў Беларусі адзіным мастаком, які лічыў жанр сюжэтна-тэматычнай карціны асноватворным і нават сацыяльна найважнейшым у прасторы ўсіх іншых відаў і жанраў выяўленчай культуры. Данцыг быў жывапісцам яркай метафарычнасці, складанай алегарычнасці, які заўсёды

імкнуўся да шматпланавага змястоўнага падтэксту. Таму яго лепшыя фігуратыўныя палотны пра вайну і мір, а таксама буйныя ўрбаністычныя творы на тэму пасляваеннага і новага Мінска заслужана ўвайшлі ў залаты фонд беларускага выяўленчага мастацтва.

Шматпланавая спадчына Мая Данцыга — гэта і жанравыя карціны пра дзень сённяшні, і кампазіцыйныя партрэты дзеячаў беларускай і расійскай культуры, і невялічкія гарадскія пейзажы настрою, і шматзначныя філасофскія нацюрморты, і сотні малюнкаў алоўкам, пастэллю, тэмперай.

Такім быў Данцыг — актыўным, неспакойным, энцыклапедычна адукаваным. Яго талент праявіўся яшчэ ў ранніх творах, уключаючы яго бліскучыя студэнцкія штудыі, зробленыя ў дні Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў 1957 года. Але першае сапраўднае прызнанне да Данцыга-жывапісца прыйшло ўжо ў Беларусі, калі на рэспубліканскіх і ўсесаюзных выставах з'явіліся яго тэматычныя карціны, індустрыяльныя пейзажы, натурныя партрэты шахцёраў, нафтавікоў, будаўнікоў з «салігорскага цыкла», сярод якіх асабліва можна выдзеліць значныя кампазіцыі «Гудзе зямля Салігорская» (1960), «Я ведаю, горад будзе... Салігорск» (1961), «Навасёлы» (1962) і «У працоўнай сталовай» (1963). Менавіта з гэтых твораў пачаўся той самы Данцыг, які праз некалькі гадоў, атрымаўшы прэмію Ленінскага камсамола Беларусі (1968), ужо быў у авангардзе той плеяды беларускіх савецкіх жывапісцаў, прадстаўнікоў так званага «суролага стылю», для якіх непрыхарошаная праўда жыцця была альфай і амегай творчасці.

Май Данцыг — з таго рамантычнага, легендарнага пакалення шасцідзясятнікаў, якія дзёрзка перавярнулі савецкае мастацтва, адкінуўшы, здавалася б, непарушныя афіцыйныя каноны. Так, ён — з шасцідзясятнікаў, і ў той жа час — сам па сабе, арыгінальны і непаўторны. Свабода і шырыня вобразных абагульненняў, каларыстычнае бунтарства, сакавітыя і яркія фарбы, велічнасць сюжэтаў і глыбокае духоўна-маральнае іх асэнсаванне, метафара як матор формы — вось асноўныя рысы яго выяўленча-выразнай канцэпцыі.

З 1958 года і да канца жыцця лёс звязаў Мая Вольфавіча з педагогічнай дзейнасцю ў Беларускам тэатральна-мастацкім інстытуце (цяпер Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў). Гэта не перашкаджала яму амаль кожны дзень займацца любімай творчай справай у сваёй майстэрні. А можа, і наадварот, бо яму, як паветра, была неабходна пастаянная і непасрэдная сувязь з моладдзю, з іх радасцямі і няўдачамі, з іх працай. Так, незвычайнай працавітасці і моцнай энергетыкі мастаку было не займаць...

...Май Данцыг нарадзіўся 27 красавіка 1930 года ў Мінску ў раёне Нямігі. Да вайны паспеў скончыць пяць класаў агульнаадукацыйнай сярэдняй школы № 12 і тры класы музычнай, дзе, валодаючы абсалютным слыхам, музіцыраваў на скрыпцы. Азам рысавання вучыўся ў бацькі — спартсмена-педагага і мастака-аматара.

А тут — жажлівая вайна. Раніцай 24 чэрвеня 1941 года пачалася першая масіраваная бамбардзіроўка горада, і ўжо праз некалькі гадзін цэнтр ператварыўся ў руіны. 27 чэрвеня сям'і Данцыга — бацькам з сынам і дачкой — цудам удалося вырвацца з паўразбуранага Мінска на таварную станцыю і з цяжкасцямі ўціснуцца ў вагон-цяплюшку апошняга эшалона з чырвонаармейцамі, параненымі ў самых першых баях. А ўжо на наступны дзень у сталіцу ўвайшлі фашысты...

Ва Ульянаўску, куды сям'я эвакуіравалася, жыццё было несалодкім: холад, голад, побытавая неўладкаванасць. І хаця бацькі працавалі, ежы зусім не хапала. Праўда, у 12-гадовым узросце Марык (так называлі Данцыга сваякі і сябры) атрымаў там першы ганарар — бохан хлеба — за тое, што намаляваў алейнымі фарбамі бляшаную шыльду «Ларёк № 3» на хлебнай краме. Маляваў таксама лозунгі і насценгазеты і за гэта атрымліваў ад заказчыкаў штосьці з вопраткі і прадуктаў.

І калі ў пачатку ліпеня 1944-га сям'я Данцыга пачула па радзё ад Левітана, што Мінск вызвалены, адразу ж вярнулася на радзіму. На шчасце, бацькоўскі двухпавярховы цагляны дом уцалёў. Жыццё наладжвалася, але скрыпка цяпер была забыта — перамагло жаданне маляваць. Спачат-

ку падлетак прадоўжыў вучобу ў школе № 42 (дарэчы, вучыўся разам з будучым нобелеўцам Жарэсам Алфёравым) і паралельна наведваў дзіцячую мастацкую студыю Сяргея Каткова пры Палацы піанераў і школьнікаў. Потым паўгода правучыўся ў архітэктурным тэхнікуме. А калі восенню 1947 года адкрылася мастацкае вучылішча, 17-гадовы Май адразу ж без усялякіх праблем паступіў туды. Яго заповітная дзіцячая мара збылася...

У тыя пасляваенныя гады гэта вучылішча было адзінай у Беларусі навучальнай установай у галіне выяўленчага мастацтва, дзе атрымалі першую адукацыю многія будучыя выдатныя жывапісцы, графікі і скульптары, некаторыя з якіх пасля атрымалі званні народнага ці заслужанага мастака Беларусі. Так, напрыклад, Данцыг займаўся разам з Віктарам Грамыкам, Леанідам Шчамялёвым, Міхаілам Савіцкім, Георгіем Паплаўскім, Арленам Кашкурэвічам і іншымі творцамі, імёны якіх сёння вядомыя далёка за межамі нашай краіны.

Пасля мастацкага вучылішча (1952) — легендарны Маскоўскі дзяржаўны мастацкі інстытут імя В. І. Сурыкава. Выдатныя педагогі — Пётр Пакаржэўскі, Віктар Цыплакоў, Фёдар Рашэтнікаў, Міхаіл Курылка... Жыў у інтэрнаце на знакамітай Трыфанаўцы — раёне засялення студэнтаў творчых устаноў; суседзі па пакоі — будучыя слаўтасці Таір Салахаў, Эрнст Неізвесны і беларус Іван Стасевіч. Трошкі далей, па калідоры, у пакоі яшчэ адзін беларус — старшакурснік Міхаіл Савіцкі.

Вучыўся Данцыг натхнёна. За выдатныя поспехі атрымліваў павышаную стыпендыю — вельмі добрую падтрымку ў далёка не сытным жыцці студэнтаў. Акрамя абавязковых урокаў, самастойна бегаў па выставах, вывучаў у музеях і бібліятэках усё тое, што яго асабліва прыцягвала ў сусветным мастацтве: ад Джота, Тыцыяна, Рафаэля, Рубенса, Сурбарана да Дэлакруа, Сурыкава, Гутуза, Дайнекі, «Бубновага валета», імпрэсіяністаў і ранняга Пікаса. У гэтай вельмі неаднастайнай, квяцістай «палітры» імёнаў хлопец шукаў сябе, свой вобразна-выяўленчы строй, сваю асабістую творчую «ідэалогію». Ужо яго дыпломная карціна

«Насустрач жыццю» зрабіла такое глыбокае ўражанне на членаў экзаменацыйнай камісіі свежасцю настрою, рамантычнай узнёсласцю, што нават цяпер, праз 65 гадоў, гэта палатно выглядае як светлы гімн жыццю, юнацтву, мары.

З той пары Данцыг працаваў у майстэрні і на пленэрах практычна без выхадных і свят, прычым свабодна пераходзіў ад аднаго жанру станковага жывапісу да другога. І ў суаўтарстве з Барысам Няпомняшчым нават зрабіў некалькі манументальна-дэкаратыўных мазаічных пано — у вестыбюлі мінскага кінатэатра «Партызан» (цяпер Дом кіно) і ў гасцініцы «Юбілейная».

Звычайна мастацтвазнаўцы адносяць Данцыга да рэалістаў. Але сам мастак лічыў, што яго рэалізм не трэба ўспрымаць аднабакова, кшталту перасоўнікаў, як было прынята ў эпоху сацрэалізму, і што класічная школа зусім неаддзельная ад так званага «рэалізму без берагоў». Бо межы такога рэалізму сапраўды шырокія, бо, на думку мастака, гэта дазваляе творцам выказвацца больш глыбока і ўсебакова, чым дазвалялі рамкі хрэстаматыйнага, банальнага рэалізму. Проста трэба адрозніваць яго знешнія праявы і сутнасць.

Да рэалістаў можа сябе адносіць і проста дрэнны мастак, які перадае вонкавае падабенства натуры, але пры гэтым не зазірае ў сутнасць з'яў, не раскрывае глыбіні вобразаў, вастрыні характараў. Таму сімпатыі Данцыга заўсёды былі на баку рэалізму жывога, выразнага, эмацыянальнага. Нават экспрэсіўнага, нават рамантычнага, бо мастацтва павінна быць суперактыўным. У гэтым шэрагу — і вялікі цыкл востра псіхалагічных партрэтаў выдатных беларускіх і расійскіх дзеячаў літаратуры і мастацтва, выкананых у 1980-я гады. Натурныя партрэты Васіля Быкава, Алеся Адамовіча, Анатоля Анікейчыка, Георгія Таўстанова, Булата Акуджавы, Сямёна Гейчанкі, Віктара Авілава ў ролі Гамлета, Элема Клімава, Данііла Граніна — своеасаблівая «галерэя люстэркаў» па разнастайнасці тыпажу і твараў, якія даюць яркую характарыстыку той незабыўнай пасляадліж-

най эпохі «буры і націску», у якой, нягледзячы ні на што, мы жылі і тварылі...

Першая манаграфія пра жыццё і творчасць Мая Данцыга выйшла ў выдавецтве «Беларусь» у 1976 годзе. У ёй я паспрабаваў расказаць пра так званы «рамантычны рэалізм», памножаны на экспрэсіянізм, якога мастак пачаў прытрымлівацца з ранняга этапу сваёй творчай біяграфіі і да канца жыцця. Хаця гэты рамантызм у вобразна-кампазіцыйных дэталях у розныя перыяды праяўляўся па-рознаму, але захоўваў пры гэтым уласцівы Данцыгу з маладосці экспрэсіўны жывапісна-пластычны стыль. Гэты стыль мне заўсёды падабаўся, бо ён быў заснаваны на ўласным аўтарскім ладзе мыслення, на добрым стаўленні да людзей, на маральна-этычных асновах светаўспрымання, на кантрасце паняццяў добра і зла, любові і нянавісці, гуманізму і антычалавечнасці.

Усе гэтыя біблейскія катэгорыі для Данцыга ніколі не былі абстрактнымі і ўспрымаліся ім натуральна ў працэсе асабістага жыццёвага вопыту. Май Вольфавіч разумеў заўсёды, што ў складаным творчым працэсе пазіцыя мастака, яго адносіны да таго, што ён адлюстроўвае, маюць вырашальную ролю. Яго мастацтва — гэта плён яго шматгадовых роздумаў падчас бяссоння, не заўсёды радасных жыццёвых калізій, сацыяльных катаклізмаў ці навяяных успамінаў пра нялёгкі лёс блізкіх яму людзей, і ў той жа час — шчырай любоўю да ўсяго цудоўнага і светлага, што яго акружала ў жыцці, асабліва нявыказанай, шалёнай любоўю да Мінска.

Першая работа Данцыга пра родны горад пад назвай «Мінск. Папялішча Нямігі» з'явілася каля 1955 года, апошняя — праз паўстагоддзя: эцюд начнога Мінска (гэта рэпліка карціны 1970-х гадоў). А паміж гэтых дат была неймаверная колькасць палотнаў і малюнкаў пра наш горад-герой — старажытны і сучасны; горад, парушаны вайной, скрываўлены і горад адроджаны, абноўлены; горад камерны, інтымны і горад эпічны, велічны; горад непаўторнай манументальнай паэзіі і горад вечнай маладосці, асветлены полымем Вечнага агню ля помніка-абеліска на плошчы

Перамогі... Сярод галоўных палотнаў Данцыга, прысвечаных Мінску, — «Мой Мінск» (1967), «Мой горад старажытны, малады» (1972), «Песня пра Мінск» (1975). Апошні твор, на мой погляд, ва ўсім выяўленчым летапісе Беларусі з'яўляецца лепшым абагульнена-манументальным партрэтам-вобразам нашай сталіцы, увасобленым «чарадзейным» пэндзлем Данцыга.

Адна з галоўных тэм у творчасці мастака — тэма Вялікай Айчыннай вайны. На мой погляд, вайна для мастака была толькі падставай для гутаркі пра тое, што ёсць чалавек у сучасным свеце, у чым сэнс яго прызначэння на нашай грэшнай зямлі і што ёсць яго гістарычная памяць. Роздумы аб законах, тайнах і парадоксах часу — неад'емная адзнака вобразна-філасофскага мыслення творцы. Мы не заўсёды ўсведамляем тое, як часта звяртаюцца жывапісцы, нашы сучаснікі, да тэматыкі, якая звязана з традыцыйным уяўленнем пра «ўсеўладдзе часу». Дык вось Данцыг валодаў здольнасцю перадаваць час як нейкі незвычайны, які бясконца цягнецца ці амаль што спынены, а таксама заўважаць прыкметы застылага часу там, дзе іншыя бачаць пульсуючую жыцця...

Менавіта перажываннем часу і напоўнены жывапісныя паэмы і навалы Данцыга. Гэта тэма ў мастака звязана з Вялікай Айчыннай вайной і ў вялікай ступені цесна пераплятаецца з тэмай памяці, якая для Мая Данцыга заўсёды была ў творчасці, магчыма, самай уразлівай у сваёй аголенасці, адкрытасці і неабароненасці. І таму, калі ўглядацца ў яго знакавыя творы, напрыклад у карціны «Партызанская балада» (1969), «Купалаўскія радкі» (1972), «Спадчына» (1973), «Легенда пра Беларусь» (1974), «Мінск. Вясна. 1944 год» (1975), «Перамога» (1984), «І памятае свет выратаваны...» (1985—1995), «Малы Трасцянец. Урочышча Благаўшчына. Тут памяццю людзей узведзены помнік» (2015), можна задумацца пра мінулае і сённяшняе, пра часовае і даўгавечнае, пра лёс чалавека і лёс мастацтва ў плыні часу, пра перазовы эпох, пачынаючы з «да вайны» і заканчваючы «пасля вайны»... Такім вось шляхам набліжаўся мастак да той самай, так бы

мовіць, прытчавай «формулы» вобразна-філасофскага іншасказання аб грунтоўных уласцівасцях быцця...

Сваёй «вайной» Данцыг уварваўся ў гэтую свяшчэнную для нашай краіны тэму ў сярэдзіне 1960-х гадоў. Менавіта тады для мастака прыйшла пара асэнсавачь партызанскую тэму з больш далёкіх часавых дыстанцый і паспрабаваць усвядоміць яе па-філасофску, больш засяроджана, эмацыянальна, бо ў тыя часы стала ўжо яўна недастаткова адлюстроўваць толькі жанрава-апавядальныя эпізоды ваеннай эпапеі. Так з'явіліся грандыёзныя палотны «Беларусь — маці партызанская» (1967) і «Партызанскае вяселле» (1968), якія выклікалі сапраўдны фурор у культурным грамадстве Беларусі і Расіі.

Мне пашчасціла бачыць на свае вочы, як у творчай майстэрні па вуліцы Някрасава, на тэрыторыі Мінскага мастацка-вытворчага камбіната, нараджаліся гэтыя наватарскія жывапісныя помнікі народнаму подзвігу беларусаў. Я тады вельмі здзіўляўся, як Май Вольфавіч працаваў наогул без усялякіх эцюдаў і эскізаў, пісаў прама на палатне. Ён гаварыў, што ў яго ўсё ўжо выбудавана да дэталей у галаве... Так ці інакш, але, па сутнасці, гэтыя карціны сталі сапраўдным гімнам гераізму, жыццю, дабру і гуманізму.

«Пра Вялікую Айчынную вайну» (1968) — адно з лепшых праграмных палотноў Мая Данцыга, у якім ён выказаў думкі і пачуцці сучасніка пра яго абавязак перад мінулым і адказнасць перад будучым. Стол, пішучая машынка з чыстым аркушам паперы, попелыніца, поўная акуркаў, наручны гадзіннік, раскрыты пачак цыгарэт, гільза ад артылерыйскага снарада з галінкай чырвонай рабіны, скамечаныя спісаныя аркушы паперы на падлозе... За вялікім акном бялеюць заснежаныя дахі дамоў і нейкіх прыбудоў... Усё гэта расказвае пра галоўнага героя карціны — неспакойнага чалавека, журналіста ці пісьменніка, якога мы зараз не бачым. Ён нібыта адышоў кудысьці на хвіліну, аднак мы шмат разумеем пра яго: яму сапраўды ёсць пра што ўспомніць і расказаць людзям. Відаць, яму

вельмі балюча на сэрцы ад няпростых успамінаў пра былое, пра загінуўшых аднапалчан, пра «сваю вайну»...

Аднойчы Май Вольфавіч працытаваў мне цудоўную фразу знакамітага кінарэжысёра Андрэя Таркоўскага, якога вельмі паважаў: «Мы распяты ў адной плоскасці, а свет — шматмерны. Мы гэта адчуваем і пакутуем ад немагчымасці спазнаць ісціну... А ведаць не трэба! Трэба любіць. І верыць. Вера — гэта веданне пры дапамозе любові...» На маю думку, так і жыў Май Данцыг — мастак, якому «пры дапамозе любові» было адкрыта асаблівае хараство. Таму ў яго творчасці так многа мастацкай праўды, якая ўражвае гледача. Данцыга немагчыма ні з кім параўнаць ці зблытаць. Ён адзін такі — з асаблівым «голасам», асаблівым мысленнем, эмацыянальнай і інтэлектуальнай энергетыкай...

Барыс Крэпак

Н

ародный художник Беларуси, заслуженный деятель искусств Беларуси Май Данциг... Кавалер белорусских ордена Почета и ордена Франциска Скорины. Блестящий живописец, профессор, выдающийся педагог, из-под крыла которого вышло несколько поколений художников; коммуникабельный человек, совестливый и принципиальный, для которого высокое творчество с юности стало главным смыслом жизни. И ничего удивительного тут нет: из 87 прожитых лет более 60 он работал в искусстве.

Май Данциг был личностью уникальной, ни на кого не похожей. Его большая последняя прижизненная выставка, посвященная 85-летию со дня рождения, которая прошла в 2015 году в Национальном художественном музее Республики Беларусь, стала настоящим праздником для минчан и гостей столицы. На ней было представлено более 250 произведений, начиная со студенческих работ 1950-х годов и заканчивая грандиозными по размерам полотнами последнего времени.

Можно только удивляться, как Маю Данцигу в таком почтенном возрасте удавалось создавать крупные монументальные произведения, подобных которым в современном изобразительном искусстве уже давно никто не рисовал. Среди всех белорусских живописцев Май Вольфович и сегодня, через шесть лет после его смерти, остается в Беларуси единственным художником, который считал жанр сюжетно-тематической картины основополагающим и даже социально важнейшим в пространстве всех других видов и жанров изобразительной культуры. Данциг был худож-

ником яркой метафоричности, сложной аллегоричности, который всегда стремился к многоплановому содержательному подтексту. Поэтому его лучшие фигуративные полотна о войне и мире, а также масштабные урбанистические произведения на тему послевоенного и нового Минска заслуженно вошли в золотой фонд белорусского изобразительного искусства.

Разнообразное наследие Мая Данцига — это и жанровые картины о дне сегодняшнем, и композиционные портреты деятелей белорусской и российской культуры, и небольшие городские пейзажи настроения, и многозначные философские натюрморты, и сотни рисунков карандашом, пастелью, темперой.

Таким был Данциг — активным, беспокойным, энциклопедически образованным. Его талант проявился еще в ранних произведениях, включая его блестящие студенческие студии, сделанные в дни Всемирного фестиваля молодежи и студентов 1957 года. Но первое настоящее признание к Данцигу-живописцу пришло уже в Беларуси, когда на республиканских и всесоюзных выставках появились его тематические картины, индустриальные пейзажи, натурные портреты шахтеров, нефтяников, строителей из «солигорского цикла», среди которых особенно можно выделить значимые композиции «Гудит земля Солигорская» (1960), «Я знаю, город будет... Солигорск» (1961), «Новоселы» (1962) и «В рабочей столовой» (1963). Именно с этих произведений начался тот самый Данциг, который через несколько лет, получив премию Ленинского комсомола Беларуси (1968), уже был в авангарде той плеяды белорусских советских живописцев, представителей так называемого «сурового стиля», для которых неприукрашенная правда жизни была альфой и омегой творчества.

Май Данциг — из того романтического, легендарного поколения шестидесятников, которые дерзко перевернули советское искусство, отбросив, казалось бы, нерушимые официальные каноны. Да, он — из шестидесятников, и в то же время — сам по себе, оригинальный и неповторимый. Свобода и широта образных обобщений, колористическое бунтарство,

сочные и яркие краски, величественность сюжетов и глубокое духовно-моральное их осмысление, метафора как мотор формы — вот основные черты его изобразительно-выразительной концепции.

С 1958 года и до конца жизни судьба связала Мая Вольфовича с педагогической деятельностью в Белорусском театральном-художественном институте (ныне Белорусская государственная академия искусств). Это не мешало ему почти каждый день заниматься любимым творческим делом в своей мастерской. А может, и наоборот, так как ему, как воздух, была необходима постоянная и непосредственная связь с молодежью, с их радостями и неудачами, с их работой. Да, необычного трудолюбия и сильной энергетики художнику было не занимать...

...Май Данциг родился 27 апреля 1930 года в Минске в районе Немиги. До войны успел окончить пять классов общеобразовательной средней школы № 12 и три класса музыкальной, где, владея абсолютным слухом, музицировал на скрипке. Азам рисования учился у отца — спортсмена-педагога и художника-любителя.

А тут — ужасная война. Утром 24 июня 1941 года началась первая массированная бомбардировка города, и уже через несколько часов центр превратился в руины. 27 июня семье Данцига — родителям с сыном и дочерью — чудом удалось вырваться из полуразрушенного Минска на товарную станцию и с трудностями втиснуться в вагон-теплушку последнего эшелона с красноармейцами, ранеными в самых первых боях. А уже на следующий день в столицу вошли фашисты...

В Ульяновске, куда семья эвакуировалась, жизнь была несладкой: холод, голод, бытовая неустроенность. И хотя родители работали, еды совсем не хватало. Правда, в 12-летнем возрасте Марик (так называли Данцига родственники и друзья) получил там первый гонорар — буханку хлеба — за то, что нарисовал масляными красками жестяную вывеску «Ларек № 3» на хлебном магазине. Рисовал также лозунги и стенгазеты и за это получал от заказчиков что-то из одежды и продуктов.

И когда в начале июля 1944-го семья Данцига услышала по радио от Левитана, что Минск освобожден, сразу же вернулась на родину. К сча-

стью, родительский двухэтажный кирпичный дом уцелел. Жизнь налаживалась, но скрипка теперь была забыта — победило желание рисовать. Сначала подросток продолжил учебу в школе № 12 (кстати, учился вместе с будущим нобелевцем Жоресом Алферовым) и параллельно посещал детскую художественную студию Сергея Каткова при Дворце пионеров и школьников. Затем полгода проучился в архитектурном техникуме. А когда осенью 1947 года открылось художественное училище, 17-летний Май сразу же без всяких проблем поступил туда. Его заветная детская мечта сбылась...

В послевоенные годы это училище было единственным в Беларуси учебным заведением в области изобразительного искусства, где получили первое образование многие будущие выдающиеся живописцы, графики и скульпторы, некоторые из которых позднее были удостоены званий народного или заслуженного художника Беларуси. Так, например, Данциг занимался вместе с Виктором Громыко, Леонидом Щемелевым, Михаилом Савицким, Георгием Поплавским, Арленом Кашкуровичем и другими мастерами, имена которых известны далеко за пределами нашей страны.

После художественного училища (1952) — легендарный Московский государственный художественный институт имени В. И. Сурикова. Отличные педагоги — Петр Покаржевский, Виктор Цыплаков, Федор Решетников, Михаил Курилко... Жил в интернате на знаменитой Трифоновке — районе заселения студентов творческих заведений. Соседи по комнате — будущие знаменитости Таир Салахов, Эрнст Неизвестный и белорус Иван Стасевич. Немного далее, по коридору, в комнате еще один белорус — старшекурсник Михаил Савицкий.

Учился Данциг вдохновенно. За отличные успехи получал повышенную стипендию — очень хорошую поддержку в далеко не сытой жизни студентов. Кроме обязательных уроков, самостоятельно бегал по выставкам, изучал в музеях и библиотеках все то, что его особенно притягивало в современном искусстве: от Джотто, Тициана, Рафаэля, Рубенса, Сурбарана до Делакруа, Сурикова, Гутуза, Дейнеко, «Бубнового валета»,

импрессионистов и раннего Пикассо. В этой очень неоднородной, цветистой «палитре» имен парень искал себя, свой образно-изобразительный строй, свою личную творческую «идеологию». Уже его дипломная картина «Навстречу жизни» произвела такое глубокое впечатление на членов экзаменационной комиссии свежестью настроения, романтической приподнятостью, что даже сейчас, через 65 лет, это полотно выглядит как светлый гимн жизни, юности, мечте.

С той поры Данциг работал в мастерской и на пленэрах практически без выходных и праздников, причем свободно переходил от одного жанра станковой живописи к другому. И в соавторстве с Борисом Непомнящим даже сделал несколько монументально-декоративных мозаичных панно — в вестибюле минского кинотеатра «Партизан» (ныне Дом кино) и в гостинице «Юбилейная».

Обычно искусствоведы относят Данцига к реалистам. Но сам художник считал, что его реализм не нужно воспринимать односторонне, вроде передвижников, как было принято в эпоху соцреализма, и что классическая школа совсем неотделимая от так называемого «реализма без берегов». Так как границы такого реализма на самом деле широки, потому что, по мнению художника, это позволяет творцам высказываться более глубоко и всесторонне, чем позволяли рамки хрестоматийного, банального реализма. Просто нужно отличать его внешние проявления и суть.

К реалистам может себя отнести и просто плохой художник, который передает внешнее сходство натуры, но при этом не заглядывает в суть явлений, не раскрывает глубины образов, остроты характеров. Поэтому симпатии Данцига всегда были на стороне реализма живого, выразительного, эмоционального. Даже экспрессивного, даже романтического, так как искусство должно быть суперактивным. В этом ряду — и большой цикл остро психологических портретов выдающихся белорусских и российских деятелей литературы и искусства, выполненных в 1980-е годы. Натурные портреты Василя Быкова, Алеся Адамовича, Анатолия Аникейчика, Георгия Товстоногова, Булата Окуджавы, Семена Гейченко, Виктора

Авилова в роли Гамлета, Элема Климова, Даниила Гранина — своеобразная «галерея зеркал» по разнообразию типажа и лиц, которые дают яркую характеристику той незабываемой послеоттепельной эпохи «бури и натиска», в которой, несмотря ни на что, мы жили и творили...

Первая монография про жизнь и творчество Мая Данцига вышла в издательстве «Беларусь» в 1976 году. В ней я попробовал рассказать про так называемый «романтический реализм», умноженный на экспрессионизм, которого художник стал придерживаться с раннего этапа своей творческой биографии и до конца жизни. Хотя этот романтизм в образно-композиционных деталях в разные периоды проявлялся по-разному, но сохранял при этом свойственный Данцигу с молодости экспрессивный живописно-пластический стиль. Этот стиль мне всегда нравился, так как он был основан на собственном авторском образе мышления, на хорошем отношении к людям, на морально-этических основах световосприятия, на контрасте понятий добра и зла, любви и ненависти, гуманизма и античеловечности.

Все эти библейские категории для Данцига никогда не были абстрактными и воспринимались им, естественно, в процессе личного жизненного опыта. Май Вольфович понимал всегда, что в сложном творческом процессе позиция художника, его отношение к тому, что он изображает, имеют решающую роль. Его искусство — это плод его многолетних раздумий во время бессонницы, не всегда радостных жизненных коллизий, социальных катаклизмов или навязанных воспоминаний про нелегкую судьбу близких ему людей, и в то же время — искренней любовью ко всему чудесному и светлому, что окружало его в жизни, особенно невысказанной, сумасшедшей любовью к Минску.

Первая работа Данцига про родной город под названием «Минск. Пепелище Немиги» появилась около 1955 года, а последняя — через полстолетия: этюд ночного Минска (это реплика картины 1970-х годов). А между этими датами было невероятное количество полотен и рисунков про наш город-герой — древний и современный; город, разрушенный войной,

окровавленный и город возрожденный, обновленный; город камерный, интимный и город эпический, величественный; город неповторимой монументальной поэзии и город вечной молодости, освещенный пламенем Вечного огня возле памятника-обелиска на площади Победы... Среди главных полотен Данцига, посвященных Минску, — «Мой Минск» (1967), «Мой город древний, молодой» (1972), «Песнь о Минске» (1975). Последнее произведение, на мой взгляд, во всей изобразительной летописи Беларуси является лучшим обобщенно-монументальным портретом-образом нашей столицы, воплощенным «волшебной» кистью Данцига.

Одна из главных тем в творчестве художника — тема Великой Отечественной войны. На мой взгляд, война для художника была только поводом для беседы про то, что есть человек в современном мире, в чем смысл его предназначения на нашей грешной земле и что есть его историческая память. Размышления о законах, тайнах и парадоксах времени — неотъемлемый признак образно-философского мышления творца. Мы не всегда осознаем то, как часто обращаются живописцы, наши современники, к тематике, которая связана с традиционным представлением о «всевластии времени». Так вот Данциг владел способностью передавать время как какое-то необычное, которое бесконечно тянется или почти что остановлено, а также замечать приметы застывшего времени там, где другие видят пульсацию жизни...

Именно переживанием времени и наполнены живописные поэмы и новеллы Данцига. Эта тема у художника связана с Великой Отечественной войной и в большой степени тесно переплетается с темой памяти, которая для Мая Данцига всегда была в творчестве, вероятно, самой ранимой в своей обнаженности, открытости и незащищенности. И поэтому, если всматриваться в его знаковые произведения, например в картины «Партизанская баллада» (1969), «Купаловские строки» (1972), «Наследие» (1973), «Легенда о Беларуси» (1974), «Минск. Весна. 1944 год» (1975), «Победа» (1984), «И помнит мир спасенный...» (1985—1995), «Малый Тростенец. Урочище Благовщина. Тут памятью людей возведен памят-

ник» (2015), можно задуматься о прошедшем и сегодняшнем, о временном и долговечном, о судьбе человека и судьбе искусства в потоке времени, о переключке эпох, начиная с «до войны» и заканчивая «после войны»... Таким вот путем приближался художник к той самой, так сказать, притчевой «формуле» образно-философского иносказания об основных свойствах бытия...

Своей «войной» Данциг ворвался в эту священную для нашей страны тему в середине 1960-х годов. Именно тогда для художника пришло время осмыслить партизанскую тему с более далеких временных дистанций и попробовать осознать ее по-философски, более сосредоточенно, эмоционально, так как в те времена стало уже явно недостаточно отражать только жанрово-повествовательные эпизоды военной эпопеи. Так появились грандиозные полотна «Беларусь — мать партизанская» (1967) и «Партизанская свадьба» (1968), которые произвели настоящий фурор в культурном обществе Беларуси и России.

Мне посчастливилось видеть своими глазами, как в творческой мастерской по улице Некрасова, на территории Минского художественно-промышленного комбината, рождались эти новаторские живописные памятники народному подвигу белорусов. Я тогда очень удивлялся, как Май Вольфович работал вообще без всяких этюдов и эскизов, писал прямо на полотне. Он говорил, что у него все уже выстроено до деталей в голове... Так или иначе, но, по сути, эти картины стали настоящим гимном героизму, жизни, добру и гуманизму.

«О Великой Отечественной войне» (1968) — одно из лучших программных полотен Мая Данцига, в котором он выразил мысли и чувства современника про его долг перед прошлым и ответственность перед будущим. Стол, пишущая машинка с чистым листом бумаги, полная окурков пепельница, наручные часы, раскрытая пачка сигарет, гильза от артиллерийского снаряда с веточкой красной рябины, смятые исписанные листы бумаги на полу... За большим окном белеют заснеженные крыши домов и каких-то строений... Все это рассказывает о главном герое картины —

неспокойном человеке, журналисте или писателе, которого мы сейчас не видим. Он словно отошел куда-то на минуту, однако мы многое понимаем про него: ему действительно есть что вспомнить и рассказать людям. Видимо, ему очень больно на сердце от непростых воспоминаний о прошлом, про погибших однополчан, про «свою войну»...

Однажды Май Вольфович процитировал мне чудесную фразу знаменитого кинорежиссера Андрея Тарковского, которого очень уважал: «Мы распяты в одной плоскости, а мир — многомерен. Мы это чувствуем и страдаем от невозможности познать истину... А знать не нужно! Нужно любить. И верить. Вера — это знание при помощи любви...» На мой взгляд, так и жил Май Данциг — художник, которому «при помощи любви» была открыта особенная красота. Поэтому в его творчестве так много художественной правды, которая завораживает зрителя. Данцига невозможно ни с кем сравнить или спутать. Он один такой — с особенным «голосом», особенным мышлением, эмоциональной и интеллектуальной энергетикой...

Борис Крепак

people's Artist of Belarus, Honored Artist of Belarus May Danzig... Holder of the Belarusian Order of Honor and the Order of Francis Skaryna. A brilliant painter, professor, an outstanding teacher, from under whose wing several generations of artists came out; a sociable person, conscientious and principled, for whom high creativity from his youth became the main meaning of life. And there is nothing surprising here: of the 87 years he lived, more than 60 he worked in art.

This man was a unique personality, unlike anyone else. His large exhibition dedicated to the 85th anniversary of his birth and the last one in his lifetime, which was held in 2015 at the National Art Museum of the Republic of Belarus, became a real holiday for Minsk residents and guests of the capital. It featured more than 250 artworks, starting with student works of the 1950s and ending with grandiose canvases of recent times.

One can only wonder how May Danzig, at such a venerable age, managed to create large monumental works, the likes of which no one has painted in modern fine art for a long time. Among all Belarusian painters, even today, six years after his death, May Wolfovich remains the only artist in Belarus who considered the genre of a subject-themed painting fundamental and even socially important in the space of all other types and genres of visual culture. Danzig's work is characterized by vivid metaphoricity, complex allegoricity and a desire for a multifaceted meaningful subtext. Therefore, his best figurative canvases about war and peace, as well as large-scale urban works on

the theme of post-war and new Minsk, deservedly entered the golden fund of Belarusian fine art.

The diverse heritage of May Danzig includes genre things about today, and strong compositional portraits of Belarusian and Russian cultural figures, and small mood urban landscapes, and ambiguous philosophical still-lives, and hundreds of drawings in pencil, pastel, tempera.

This was Danzig — active, restless, encyclopedically educated, starting with his early works and including his brilliant student studies made during the 1957 World Festival of Youth and Students. But the first real recognition of Danzig as a painter came already in Belarus, when his thematic paintings, industrial landscapes, full-scale portraits of miners, oil workers, builders from the “Soligorsky cycle” appeared at republican and all-Union exhibitions, among them of which it is especially possible to single out the significant compositions “The land of Soligorskaya is buzzing” (1960), “I know the city will be... Soligorsk” (1961), “Novoseltsy” (1962) and “In the factory canteen” (1963). It was with these works that Danzig began, who a few years later, after receiving the Lenin Komsomol Prize of Belarus (1968), was already at the forefront of that galaxy of Belarusian Soviet painters, representatives of the so-called “harsh style”, for whom the unadorned truth of life was the alpha and omega of creativity.

May Danzig is from that romantic, legendary generation of the “sixties” who boldly “turned over” Soviet art, discarding seemingly indestructible official canons. Yes, he is from the “sixties”, and at the same time — by himself, original and unique. Freedom and breadth of figurative generalizations, coloristic rebelliousness, juicy and bright colors, grandeur of plots and deep spiritual and moral understanding of them, metaphor as a motor of form — these are the main features of his figurative and expressive concept.

From 1958 until the end of his life, fate connected May Wolfovich with pedagogical activity at the Belarusian Theater and Art Institute (now the Bela-

rusian State Academy of Arts). This did not prevent him from doing his favorite creative work in his workshop almost every day. Or maybe, on the contrary, since he needed constant and direct communication with young people, with their joys and failures, with their work, like air. Yes, the artist had no unusual diligence and strong energy...

...May Danzig was born on April 27, 1930 in Minsk in the Nemiga district. Before the war, he managed to graduate from five classes of secondary school No. 12 and three classes of music, where, having absolute hearing, he played the violin. He studied the basics of drawing from his father, an athlete-teacher and an amateur artist.

And here — a terrible war. On the morning of June 24, 1941, the first massive bombing of the city began, and within a few hours the center turned into ruins. On June 27, the Danzig family — parents with their son and daughter — miraculously managed to escape from the dilapidated Minsk to the freight station and with difficulty squeeze into the last-echelon train car with Red Army soldiers wounded in the very first battles. And the very next day the fascists entered the capital...

In Ulyanovsk, where the family was evacuated, life was not sweet: cold, hunger, domestic disorder. And although the parents worked, there was not enough food at all. However, at the age of twelve, Marik (as relatives and friends called Danzig) received his first fee there — a loaf of bread — for painting a tin sign “Stall No. 3” on a bread store with oil paints. He also drew slogans and wall newspapers, and for this he received something from customers from clothes and products.

And when, in early July 1944, the Danzig family heard on Levitan's radio that Minsk had been liberated, they immediately returned to their homeland. Fortunately, the parent's two-story brick house survived. Life was getting better, but the violin was now forgotten — the desire to draw won. At first, the teenager continued his studies at the 42nd school (by the way, he studied with

the future Nobel Prize-winning Zhores Alferov) and at the same time attended the children's art studio of Sergei Katkov at the Palace of Pioneers and Schoolchildren. Then he studied for six months at an architectural college. And when the art school opened in the fall of 1947, 17-year-old May immediately enrolled there without any problems. His cherished childhood dream came true...

In the post-war years, this school was the only educational institution in Belarus in the field of fine arts, where many future outstanding painters, graphic artists and sculptors received their first education, some of whom were later awarded the titles of People's or Honored Artist of Belarus. For example, Danzig studied together with Viktor Gromyko, Leonid Shchemelev, Mikhail Savitsky, Georgy Poplavsky, Arlen Kashkurevich and other masters whose names are known far beyond the borders of our country.

After art school (1952) – the legendary Moscow State Art Institute named after V. I. Surikov. Excellent teachers — Pyotr Pokorzhevsky, Viktor Tsyplakov, Fyodor Reshetnikov, Mikhail Kurilko... He lived in a boarding school on the famous Trifonovka — the area of settlement of students of creative institutions. The bedmates are future celebrities: Tahir Salakhov, Ernst Neizvestny and Belarusian Ivan Stasevich. A little further down the corridor, there is another Belarusian in the room — senior student Mikhail Savitsky.

Danzig studied with inspiration. For excellent achievements, he received an increased scholarship — very good support in the far from well-fed life of students. In addition to compulsory lessons, he ran around exhibitions on his own, studied in museums and libraries everything that particularly attracted him in contemporary art: from Giotto, Titian, Raphael, Rubens, Surbaran to Delacroix, Surikov, Gutuz, Dayneko, The Jack of Diamonds, Impressionists and early Picasso. In this very heterogeneous, colorful “palette” of names, the guy was looking for himself, his figurative and pictorial system, his personal creative “ideology”. Already his graduation painting “Towards Life” made

such a deep impression on the members of the examination committee with the freshness of mood, romantic elation that even now, after 65 years, this canvas looks like a bright hymn to life, youth, and a dream.

Since then, Danzig has worked in the studio and in the open air almost without days off and holidays, and freely moved from one genre of easel painting to another. And in collaboration with Boris Nepomnyashchy, he even made several monumental and decorative mosaic panels — in the lobby of the Minsk Partizan cinema (now the Cinema House) and in the Yubileynaya Hotel.

Usually art historians refer Danzig to realists. But the artist himself believed that his realism should not be perceived one-sidedly, like the wanderers, as was customary in the era of socialist realism, and that the classical school is completely inseparable from the so-called “realism without shores”. Since the boundaries of such realism are actually wide, because, according to the artist, it allows the creators to express themselves more deeply and comprehensively than the framework of textbook, banal realism allowed. You just need to distinguish its external manifestations and essence.

Realists can also include themselves as just a bad artist who conveys the external similarity of nature, but at the same time does not look into the essence of phenomena, does not reveal the depth of images, the sharpness of characters. Therefore, Danzig's sympathies have always been on the side of lively, expressive, emotional realism. Even expressive, even romantic, because art should be superactive. In this series there is also a large cycle of acutely psychological portraits of outstanding Belarusian and Russian figures of literature and art, made in the 1980s. The full-scale portraits of Vasil Bykov, Ales Adamovich, Anatoly Anikeychik, Georgy Tovstonogov, Bulat Okudzhava, Semyon Geichenka, Viktor Avilov as Hamlet, Elem Klimov, Daniil Granin are a kind of “gallery of mirrors” in the variety of types and faces that give a vivid description of that unforgettable post-thaw era of “storm and pressure” in which despite we lived and worked for nothing...

The first monograph about the life and work of May Danzig was published by the publishing house “Belarus” in 1976. In it I tried to tell about the so-called romantic realism multiplied by expressionism, which the artist began to adhere to from the early stage of his creative biography to the end of his life. Although this romanticism in figurative and compositional details manifested itself in different ways in different periods, at the same time it retained the expressive pictorial and plastic style characteristic of Danzig from his youth. I have always liked this style, as it was based on the author’s own way of thinking, on a good attitude towards people, on the moral and ethical foundations of light perception, on the contrast of the concepts of good and evil, love and hate, humanism and anti-humanity.

All these biblical categories for Danzig were never abstract and were perceived by him naturally in the process of personal life experience. May Wolfovich has always understood that in a complex creative process, the position of the artist, his attitude to what he depicts, has a decisive role. His art is the fruit of his many years of reflection during insomnia, not always joyful life collisions, social cataclysms or inspired by memories of the difficult fate of people close to him and at the same time — a sincere love for everything wonderful and bright that surrounded him in life, especially the unspoken crazy love for Minsk.

Danzig’s first work about his hometown called “Minsk. The ashes of Nemiga” appeared around 1955. The last one is in half a century: a study of night Minsk (this is a replica of a painting from the 1970s). And between these dates there were an incredible number of canvases and drawings about our hero city — ancient and modern, a city destroyed by war, bloody and a city re-born, renovated; a chamber city, intimate and an epic, majestic city; the city of unique monumental poetry and the city of eternal youth, illuminated by the flame of the Eternal Flame, which is near the obelisk monument on Victory Square... Among the main paintings dedicated to Minsk by Danzig are “My

Minsk" (1967), "My City, ancient, young" (1972), "Song about Minsk" (1975). The last of them is a work, in my opinion, in the entire pictorial chronicle of Belarus, the best generically monumental portrait is the image of our capital, embodied by the brush of Danzig...

One of the main themes in the artist's work is the theme of the Great Patriotic War. In my opinion, the "war" for the artist was only an occasion for a conversation about what a person is in the modern world, what is the meaning of his destiny on our sinful earth and what is his historical memory. Reflections on the laws, mysteries and paradoxes of time are an integral sign of the figurative and philosophical thinking of the creator. We are not always aware of how often painters, our contemporaries, turn to subjects that are associated with the traditional idea of "the omnipotence of time", our contemporaries, to subjects that are associated with the traditional idea of "time". So Danzig possessed the ability to transmit time as something unusual, which stretches endlessly or is almost stopped, as well as to notice signs of frozen time where others see the pulsation of life....

It is the experience of time that Danzig's pictorial poems and short stories are filled with. This theme of the artist is connected with the Great Patriotic War, and in a large degree is closely intertwined with the theme of memory, which for May Danzig the artist has always been in his work, probably the most vulnerable in its nakedness, openness and insecurity. And therefore, if you look closely at his iconic works, for example, in the paintings "Partisan Ballad" (1969), "Kupala Lines" (1972), "Heritage" (1973), "Legend of Belarus" (1974), "Minsk. Spring. 1944" (1975), "Victory" (1984), "And the saved world remembers..." (1985—1995), "Maly Trostenets. Blagoveshchina tract. A monument has been erected here by the memory of people" (2015), you can think about the past and today, about the temporary and long-lasting, about the fate of man and the fate of art in the flow of time, about the roll call of epochs, starting from "before the war" and ending with "after the war"...

In this way, the artist approached, so to speak, the parable “formula” of the figurative-philosophical allegory about the basic properties of being...

“With his war”, Danzig “broke into” this sacred topic for our country in the mid 1960s. It was then that the time came for the artist to comprehend the guerrilla theme from more distant time distances. And try to realize it in a philosophical, more focused, emotional way, since at that time it was clearly not enough to reflect only genre-narrative episodes of a military epic. This is how the grandiose canvases “Belarus is a Partisan Mother” (1967) and “Partisan Wedding” (1968) appeared, which made a real sensation in the cultural society of Belarus and Russia.

I was lucky enough to see with my own eyes how these innovative picturesque monuments to the national feat of Belarusians were born in the creative workshop on Nekrasova Street, on the territory of the Minsk Art and Industrial Combine. At that time I was very surprised how May Wolfovich worked without any sketches and sketches at all, he wrote directly on the canvas. He said that everything was already built up to the details in his head... One way or another, but, in fact, these paintings have become a real hymn to heroism, life, goodness and humanism.

“About the Great Patriotic War” (1968) is one of the best program canvases of May Danzig, in which he expressed the thoughts and feelings of a contemporary about his duty to the past and responsibility to the future. A desk, a typewriter with a blank sheet of paper, an ashtray full of cigarette butts, a wristwatch, an open pack of cigarettes, an artillery shell casing with a sprig of red mountain ash, crumpled decommissioned sheets of paper on the floor. All this tells about the main character of the picture — a restless person a journalist or a writer, whom we do not see now, he has gone somewhere for a minute; however, we understand a lot about him: the hero actually has something to remember and tell people. Apparently, it hurts his heart very much from the difficult memories of the past, about the dead fellow soldiers, about

“his war”... And behind the big window, the snow-covered roofs of houses and some outbuildings are white...

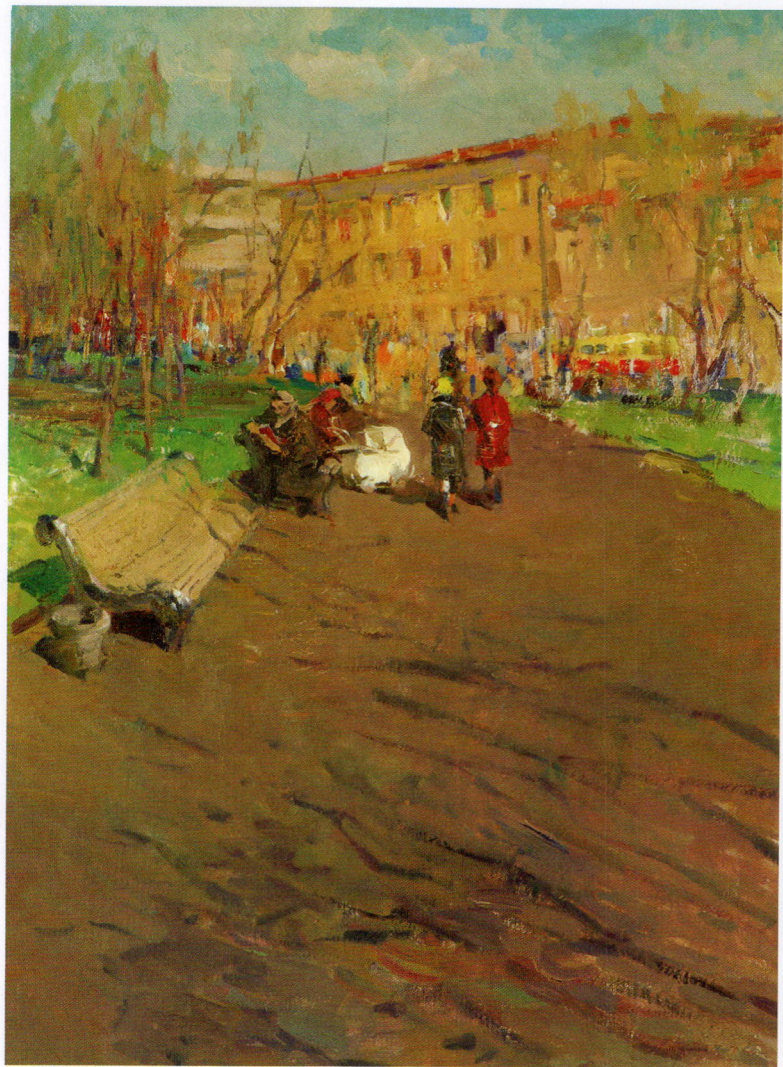
Once May Wolfovich quoted to me a wonderful phrase of the famous film director Andrei Tarkovsky, whom he greatly respected: “We are crucified in one plane, and the world is multidimensional. We feel this and suffer from the inability to know the truth... And you don’t need to know! It is necessary to love. And believe. Faith is knowledge with the help of love...” In my opinion, this is how May Danzig lived, an artist to whom “with the help of love” a special beauty was discovered. There is so much artistic truth in his work that fascinates the viewer. Danzig cannot be compared or confused with anyone. He is the only one — with a special “voice”, special thinking, emotional and intellectual energy...

Boris Krepak

Навасёлы. 1962
Новосёлы. 1962
New settlers. 1962

На бульвары.
1957
На бульваре.
1957
On the boulevard.
1957

Вясна. 1960
Весна. 1960
Spring. 1960

Растуць новыя кварталы.
1960

Растут новыя кварталы.
1960

New neighborhoods
are growing. 1960

Насустрач жыццю. 1958
Навстречу жизни. 1958
Towards life. 1958

У працююній сталовой. 1963
В рабочей столовой. 1963
In the work canteen. 1963

Графічны аркуш «Галава шахцёра». 1960
Графический лист «Голова шахтера». 1960
Graphic sheet "Miner's head". 1960

Графічны аркуш «Шахцёрка». 1960
Графический лист «Шахтерка». 1960
Graphic sheet "Shakhterka". 1960

Сталявар. 1956
Сталевар. 1956
Steelworker. 1956

Гудзе зямля Салігорская. 1960
Гудит земля Солигорская. 1960
The land of Soligorskaya is buzzing. 1960

Портрет скульптора А. А. Анікейчика. 1988

Портрет скульптора А. А. Анікейчика. 1988

Portrait of the sculptor A. A. Anikeychik. 1988

На ганку. 1957
На крыльце. 1957
On the porch. 1957

Пра Вялікую Айчынную вайну. 1968
О Великой Отечественной войне. 1968
About the Great Patriotic War. 1968

Купалаўскія радкі. 1972
Купаловские строки. 1972
Kupala lines. 1972

Партизанское
вяселле.
1968
Партизанская
свадьба.
1968
Partisan
wedding.
1968

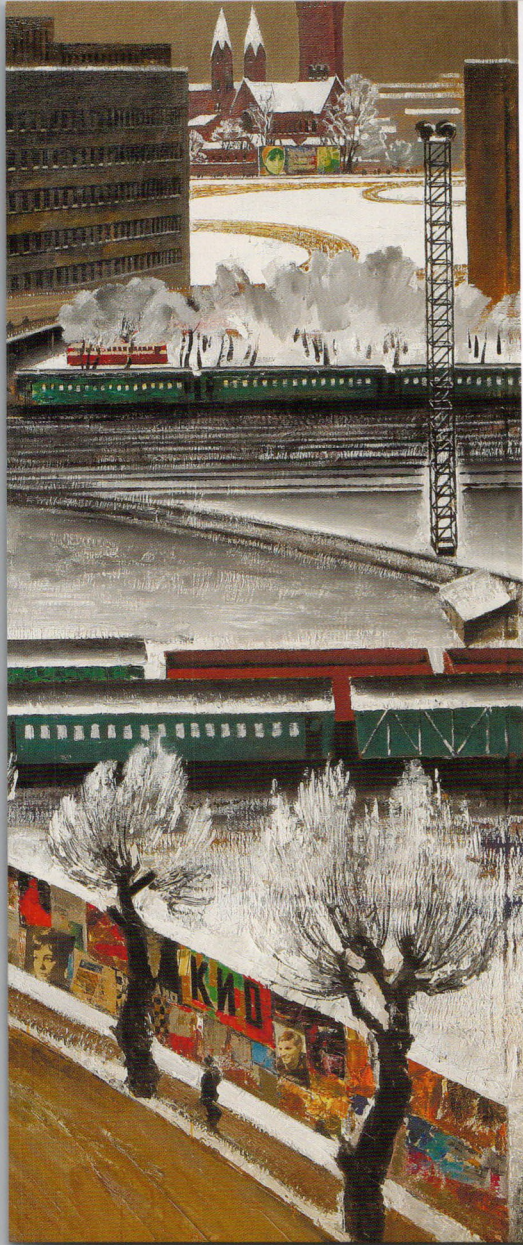

Беларусь —
маці партызанская.
1967
Беларусь —
мать партызанская.
1967
Belarus
is a Partisan mother.
1967

Мой город (Мой Минск). 1967
Мой город (Мой Минск). 1967
My City (My Minsk). 1967

Перамога (Визваленне).
1984
Победа (Освобождение).
1984
Victory (Liberation).
1984

Сонечны кантынент. 1977
Солнечный континент. 1977
Sunny continent. 1977

Мінск. Плошча Перамогі. 1970
Минск. Плошчаь Победы. 1970
Minsk. Victory Square. 1970

Песня пра Мінск. 1975
Песнь о Минске. 1975
A song about Minsk. 1975

Легенда пра Беларусь. 1974

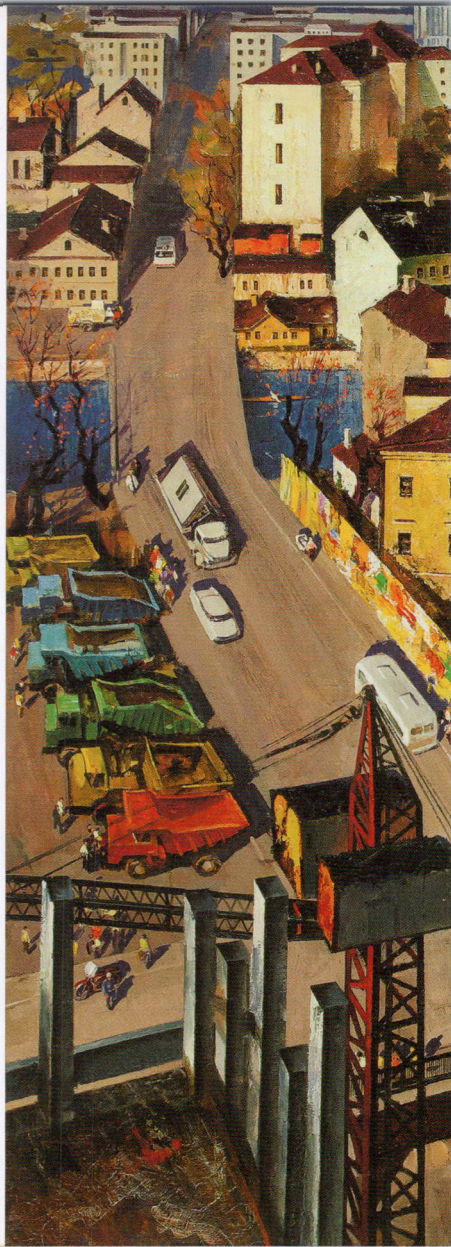
Легенда о Беларуси. 1974

Legend of Belarus. 1974

Вечны агонь. 1974
Вечный огонь. 1974
Eternal flame. 1974

Мой город старожитны, малады. 1972
Мой город древний, молодой. 1972
My city is ancient, young. 1972

Спадчына. 1973
Наследие. 1973
Heritage. 1973

Золата зямлі. 1975
Золото земли. 1975
The gold of the earth. 1975

Рабочий. 1971
Рабочий. 1971
Worker. 1971

Пара сенакосная. 1983
Пора сенокосная. 1983
A couple of haymakers. 1983

И памятае свет
выратаваны...

1985—1995

И помнит мир
спасенный...

1985—1995

And remember
the saved world...

1985—1995

Спіс ілюстрацый
Список иллюстраций
List of illustrations

- 31 Навасёлы. 1962. *Палатно, алей.*
Новосёлы. 1962. *Холст, масло.*
New settlers. 1962. *Oil on canvas.*
- 32 На бульвары. 1957. *Палатно, алей.*
На бульваре. 1957. *Холст, масло.*
On the boulevard. 1957. *Oil on canvas.*
- 33 Вясна. 1960. *Палатно, алей.*
Весна. 1960. *Холст, масло.*
Spring. 1960. *Oil on canvas.*
- 34 Растуць новыя кварталы. 1960. *Палатно, алей.*
Растут новые кварталы. 1960. *Холст, масло.*
New neighborhoods are growing. 1960. *Oil on canvas.*
- 35 Насустрач жыццю. 1958. *Палатно, алей.*
Навстречу жизни. 1958. *Холст, масло.*
Towards life. 1958. *Oil on canvas.*
- 36—37 У працоўнай сталовай. 1963. *Палатно, алей.*
В рабочей столовой. 1963. *Холст, масло.*
In the work canteen. 1963. *Oil on canvas.*
- 38 Графічны аркуш «Галава шахцёра». 1960. *Панера, вугаль.*
Графический лист «Голова шахтера». 1960. *Бумага, уголь.*
Graphic sheet "Miner's head". 1960. *Charcoal on paper.*

- 39 Графічні аркуш «Шахцёрка». 1960. *Папера, вугаль*.
Графический лист «Шахтерка». 1960. *Бумага, уголь*.
Graphic sheet "Shakhterka". 1960. *Charcoal on paper*.
- 40 Сталявар. 1956. *Палатно, алей*.
Сталевар. 1956. Холст, масло.
Steelworker. 1956. *Oil on canvas*.
- 41 Гудзе зямля Салігорская. 1960. *Палатно, алей*.
Гудит земля Солигорская. 1960. *Холст, масло*.
The land of Soligorskaya is buzzing. 1960. *Oil on canvas*.
- 42 Партрэт скульптара А. А. Анікейчыка. 1988. *Палатно, алей*.
Портрет скульптора А. А. Аникейчика. 1988. *Холст, масло*.
Portrait of the sculptor A. A. Anikeychik. 1988. *Oil on canvas*.
- 43 На ганку. 1957. *Палатно, алей*.
На крыльце. 1957. *Холст, масло*.
On the porch. 1957. *Oil on canvas*.
- 44 Пра Вялікую Айчынную вайну. 1968. *Палатно, алей*.
О Великой Отечественной войне. 1968. *Холст, масло*.
About the Great Patriotic War. 1968. *Oil on canvas*.
- 45 Купалаўскія радкі. 1972. *Палатно, алей*.
Купаловские строки. 1972. *Холст, масло*.
Kupala lines. 1972. *Oil on canvas*.
- 46—47 Партызанскае вяселле. 1968. *Палатно, алей*.
Партизанская свадьба. 1968. *Холст, масло*.
Partisan wedding. 1968. *Oil on canvas*.
- 48—49 Беларусь — маці партызанская. 1967. *Палатно, алей*.
Беларусь — мать партизанская. 1967. *Холст, масло*.
Belarus is a Partisan mother. 1967. *Oil on canvas*.

- 50—51 Мой горад (Мой Мінск). 1967. *Палатно, алей.*
 Мой город (Мой Минск). 1967. *Холст, масло.*
 My City (My Minsk). 1967. *Oil on canvas.*
- 52—53 Перамога (Вызваленне). 1984. *Палатно, алей.*
 Победа (Освобождение). 1984. *Холст, масло.*
 Victory (Liberation). 1984. *Oil on canvas.*
- 54—55 Сонечны кантынент. 1977. *Палатно, алей.*
 Солнечный континент. 1977. *Холст, масло.*
 Sunny continent. 1977. *Oil on canvas.*
- 56 Мінск. Плошча Перамогі. 1970. *Палатно, алей.*
 Минск. Площадь Победы. 1970. *Холст, масло.*
 Minsk. Victory Square. 1970. *Oil on canvas.*
- 57 Песня пра Мінск. 1975. *Палатно, алей.*
 Песнь о Минске. 1975. *Холст, масло.*
 A song about Minsk. 1975. *Oil on canvas.*
- 58 Легенда пра Беларусь. 1974. *Палатно, алей.*
 Легенда о Беларуси. 1974. *Холст, масло.*
 Legend of Belarus. 1974. *Oil on canvas.*
- 59 Вечны агонь. 1974. *Палатно, алей.*
 Вечный огонь. 1974. *Холст, масло.*
 Eternal flame. 1974. *Oil on canvas.*
- 60—61 Мой горад старажытны, малады. 1972. *Палатно, алей.*
 Мой город древний, молодой. 1972. *Холст, масло.*
 My city is ancient, young. 1972. *Oil on canvas.*
- 62 Спадчына. 1973. *Палатно, алей.*
 Наследие. 1973. *Холст, масло.*
 Heritage. 1973. *Oil on canvas.*

- 63 Золата зямлі. 1975. *Палатно, алей.*
Золото земли. 1975. *Холст, масло.*
The gold of the earth. 1975. *Oil on canvas.*
- 64 Рабочы. 1971. *Палатно, алей.*
Рабочий. 1971. *Холст, масло.*
Worker. 1971. *Oil on canvas.*
- 65 Пара сенакосная. 1983. *Палатно, алей.*
Пора сенокосная. 1983. *Холст, масло.*
A couple of haymakers. 1983. *Oil on canvas.*
- 66—67 І памятае свет выратаваны... 1985—1995. *Палатно, алей.*
И помнит мир спасенный... 1985—1995. *Холст, масло.*
And remember the saved world... 1985—1995. *Oil on canvas.*

Творы з'яўляюцца ўласнасцю Нацыянальнага мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь

Произведения являются собственностью Национального художественного
музея Республики Беларусь

The works are the property of the National Art Museums of the Republic of Belarus

Навукова-папулярнае выданне
Славутыя мастакі з Беларусі

МАЙ ДАНЦЫГ
МАЙ ДАНЦИГ
MAY DANZIG

Складальнік **Крэпак** Барыс Аляксеевіч
На беларускай, рускай і англійскай мовах

Пераклад на англійскую мову А. У. Ганазы

12+

Падпісана да друку 27.07.2023. Фармат 60×70¹/₁₆.

Папера мелававая. Друк афсетны.

Ум. друк. арк. 3,51. Ул.-выд. арк. 3,4. Тыраж 700 экз. Заказ 338.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва «Беларусь».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/4 ад 09.07.2013.

Пр. Пераможцаў, 11, 220004, Мінск, Рэспубліка Беларусь.

Адкрытае акцыянернае таварыства «Паліграфкамбінат імя Я. Коласа».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 2/3 ад 10.09.2018.

Ул. Каржанеўскага, 20, 220024, Мінск, Рэспубліка Беларусь.

ISBN 978-985-01-1674-1

9 789850 116741

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Славутыя мастакі з Беларусі
Знаменитые художники из Беларуси
Famous artists from Belarus

І. ХРУЦКІ	Р. КУДРЭВІЧ
В. ВАНЬКОВІЧ	Н. ОРДА
В. БЯЛЫНЦКІ-БІРУЛЯ	А. МАЛШЭЎСКІ
Я. ДРАЗДОВІЧ	І. АХРЭМЧЫК
С. ЖУКОЎСКІ	У. КОЖУХ
В. ЦВІРКА	Г. ВАШЧАНКА
А. АСТАПОВІЧ	Л. ЛЕЙТМАН
М. ФІЛПОВІЧ	Н. ХАДАСЕВІЧ-ЛЕЖЭ
П. МАСЛЕНІКАЎ	І. РЭЙ
М. САВІЦКІ	П. СЕРГІЕВІЧ
Я. КРУГЕР	Л. ХІДЭКЕЛЬ
А. КАШКУРЭВІЧ	К. ХАРАШЭВІЧ
Л. АЛЬПЯРОВІЧ	У. СУЛКОЎСКІ
А. ГАРАЎСКІ	М. ЧЭПІК
І. БАСАЎ	А. ПАСЛЯДОВІЧ
У. СТЭЛЬМАШОНАК	М. СТАНЮТА
М. МІХАЛАП	У. БАСАЛЫГА
Ф. РУШЧЫЦ	В. ШКАРУБА
В. ЖОЛТАК	Л. ШЧАМЯЛЁЎ
Я. МАЙСЕЕНКА	В. ГРАМЫКА
Н. ВОРАНАЎ	М. ДАНЦЫГ
А. БАРХАТКОЎ	

Выдавецтва
«Беларусь»